

ментів міждисциплінарності, що відображені в силабусі, допомагає студенту глибоко й цілісно розуміти предмет, розвивати критичне мислення, пізнавати нові можливості науки й правильно вибирати цікаві йому дисципліни серед великої кількості запропонованих [3].

Як відомо, студенти мають можливість отримувати основну важливу інформацію на лекційних заняттях, і це найбільш ефективний спосіб для професора поділитися своїми знаннями з великою кількістю слухачів. У той же час, нині будь-яку інформацію легко отримати з інтернету, а практичні заняття стали місцем дискусії, досліджень, практики, де студент використовує активні методи навчання і стає центральною фігурою, яка самостійно шукає рішення, дискутує, аналізує. У викладанні дисципліни «Лабораторна діагностика» використовуються проблемні заняття (студент отримує матеріал, задачі для проведення власного аналізу ситуації, порівнянь, зіставлення то-що). Фундаментальні знання викладача в умовах дистанційного навчання допомагають у створенні середовища для активного навчання студента.

Слід зазначити, що студенти самостійно можуть вибрати необхідні для навчання, подальшої практики, отримання більшої кількості знань предмети. Такий підхід суттєво мотивує студентів до навчання, контролює їхній розвиток, відповідальність і заохочує навіть в умовах дистанційного навчання.

Використання диджиталізації, а саме цифрової трансформації, підвищує ефективність навчання й робить його доступнішим.

Деякі навчальні заклади для покращення дистанційного навчання використовують форум взаємодопомоги й допомоги викладача (тьютора) для отримання необхідних відповідей на запитання й консультації викладача [2].

Звісно, дистанційне навчання має свої особливості. Численні джерела вказують на певні недоліки цього виду навчання. Але необхідно враховувати той факт, що цифрові технології не відійдуть у минуле, а будуть продовжувати розвиватись і вдосконалюватись. Тому завдання науково-педагогічних працівників – успішно адаптуватись і всебічно вдосконалювати процес навчання медичних дисциплін будь-якого спрямування.

Список використаної літератури

1. Весніна Л.Е. Актуальність викладання лабораторної діагностики / Л.Е. Весніна, В.М. Соколенко, Т.В. Мамонтова // Матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції з міжнародною участю «Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика», 19 березня 2020 р. – Полтава, 2020. – С.33-34.
2. Єрмоєнко Р. Ф. Досвід застосування сучасних методів навчання при викладанні навчальної дисципліни «Лабораторна діагностика» в національному фармацевтичному університеті / Р. Ф. Єрмоєнко, М. О. Остапеч, Г. Л. Литвиненко, В. В. Козар, О. М. Литвинова. // Український журнал медицини, біології та спорту. – 2020. – Т. 5, вип. 6 (28). – С. 317-322.
3. Єрмоєнко Р. Ф. Підготовка фахівців освітньо-професійної програми «Лабораторна діагностика» як один із важливих аспектів соціального здоров'я / Р. Ф. Єрмоєнко, В. В. Козар, О. В. Должикова, О. М. Литвинова // Social Pharmacy in Health Care. – 2020. – Vol. 6, № 3. – С. 3-7.
4. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено Постановою МОН України 20 грудня 2000 р.).
5. Шарлай Н. М. Дистанційне навчання у світовій системі вищої освіти / Н. М. Шарлай, Х.Р. Боряк, В. М. Соколенко, Н. М. Федотенкова, Г. П. Павленко // Реалії, проблеми та перспективи вищої медичної освіти : матеріали навч.-наук. конф., 29 берез. 2021 р. – Полтава, 2021. - С. 288-289.

СИСТЕМА ОСВІТИ МАРОККО: ЕТАПИ РОЗВИТКУ Й СЬОГОДЕННЯ

Вечерок О.М., Маджар Н.М., Савицька Т.В.

Полтавський державний медичний університет

Розглянуто основні етапи становлення освітньої системи Марокко та її сучасний стан. Проаналізовано рівень підготовки студентів-марокканців на початковому етапі навчання української мови і природничих дисциплін. Акцентовано увагу на компетенціях викладача, необхідних для роботи з іноземцями.

Ключові слова: іноземні студенти, національні особливості, Марокко, система освіти.

The proposed study examines the main stages of development of the educational system in Morocco and its current state. The level of preparation of Moroccan students at the initial stage of learning the Ukrainian language and Natural Science is also noted. Attention is paid to the teacher's competencies needed to work with foreigners.

Key words: foreign students, national characteristics, Morocco, education system.

Понад тридцять років до Полтавського державного медичного університету приїздить на навчання велика кількість іноземних громадян, найширшою популярністю серед яких користується професія лікаря-стоматолога. На початковому етапі навчання вони проходять процес адаптації до нового соціокультурного середовища, тому робота з іноземними здобувачами освіти передбачає знання викладачами національних особливостей, традицій, культури, релігії, особливостей поведінки та звичаїв, а також специфіки освітніх систем різних країн.

Оскільки велику частину іноземних студентів ПДМУ складають марокканці, метою пропонованої статті стали огляд і характеристика освітньої системи Марокко.

Освіта в Марокко має багатовікову історію і в процесі свого розвитку зазнавала впливу різних культур. Початковий період можна охарактеризувати як ісламський. Видатною постаттю цього періоду вважається Фатіма аль-Фіхрі, яка заснувала у 859 році в марокканському місті Фес медресе, що згодом перетворилося на знаменитий університет Аль-Карауїн, натеper визнаний найстарішим із існуючих університетів світу. Більшість шкіл у Марокко були побудовані при халіфаті Альмохадів (1121–1269). Протягом кількох століть державними освітніми закладами в Марокко були медресе й куттаби, або, як їх називали, MSID. Навчання в MSID було ісламським і провадилося арабською мовою. Окрім тлумачення Корану (тафсиру) та ісламської юриспруденції (фіху), в ісламських школах часто викладався широкий спектр предметів, що охоплював літературу, природничі науки й історію.

Наступний період прийнято називати єврейським. Він припадає на другу половину XIX століття. Усесвітнім єв-

рейським конгресом, який був створений у Франції й мав свої філії в різних країнах, були засновані франкомовні школи для єврейських дітей по всьому Середземномор'ю, зокрема і в Марокко. Перша школа була відкрита в Тетуані в 1862 році, а потім – у Танжері (1864), Ес-Сувейрі (1866) і Асфі (1867). Як наслідок, кількість єврейських шкіл у Марокко (83) була більшою, ніж у всьому світі. До французького протекторату в єврейських школах для дітей навчали читання й письма, а також деяких професійно-технічних навичок, таких як пошив одягу й стенографія. Згодом, у 1913 році, французька влада відтворила цю систему в школах для мусульманських дітей.

Третій період пов'язаний із французьким Протекторатом. Після Феського договору 1912 року і встановлення в Марокко французького Протекторату Франція відкрила державні школи, в яких навчання велося французькою мовою. Офіційні особи Протекторату сумнівалися в можливості освіти для широкого загалу, побоюючись, що освічене населення стане джерелом опозиції колоніальному режиму. Елітарність освітньої системи в цей період обмежила доступ до освіти – він залежав від етнічної та класової належності студента з нерівними освітніми можливостями для європейців, євреїв і мусульман. Лише певний відсоток дітей, які відвідували школу, були мусульманами, і більшість їх відвідувала традиційні коранічні школи, які були поза компетенцією Протекторату. Більшість студентів-мусульман, які навчалися в системі освіти Протекторату, отримували професійну освіту для роботи в різних сферах ручної праці. Після 1916 року для хлопчиків із знатних марокканських сімей було відкрито п'ять шкіл і засновано два коледжі – у Фесі (1914 р.) і Рабаті (1916 р.). Ці школи-інтернати готували місцеву управлінську еліту, орієнтовану на французьку культуру.

Одночасно створюються приватні, так звані «безкоштовні школи» з модернізованими навчальними програмами й викладанням арабською мовою. Вони існували незалежно одна від одної, і якість викладання в них була доволі варіативною.

Наступний період, який можна назвати періодом незалежності, розпочинається з другої половини ХХ століття. Він орієнтований на арабізацію освітньої системи Марокко. Визначними діячами цього періоду стали Ахмед Букма, який опублікував у 1956–1958 роках першу серію підручників з арабської мови, Мухаммад аль-Фасі й Абделькарим Бен Джеллун, який намітив план реформ у сфері освіти. Арабізація освітньої системи стала пріоритетом проведених реформ. З 1963 року, коли початкова освіта стала обов'язковою для всіх дітей віком від 6 до 13 років, у першому і другому класах усі предмети, за винятком математики і природничих наук, викладалися арабською мовою. З 1973 року було арабізовано гуманітарні науки в державних університетах. До 1989 року арабізація всіх предметів у всіх класах початкової й середньої державної освіти була завершена, але французька мова залишалася засобом викладання наукових дисциплін у технічних і професійних середніх школах, технічних інститутах і університетах.

Період із 1999 по 2009 рік був оголошений «Десятиліттям освіти». Уряд ініціював реформи щодо покращення якості освіти й розв'язання проблеми неписьменності, яка залишається досі остаточно не розв'язаною. Реформи відбувалися за підтримки таких міжнародних організацій як USAID, ЮНІСЕФ і Світовий банк.

На сьогодні система освіти Марокко охоплює дошкільну, початкову, середню й вищу освіту. Дошкільна освіта обов'язкова й доступна для всіх дітей віком від 4 до 6 років. У Марокко є два типи дошкільних закладів: дитячі садки і школи Корану. Дитячі садки – це приватні школи, які функціонують переважно в містах. Коранічні школи готують дітей до початкової освіти, допомагаючи їм розвинути базові навички грамотності й лічби. На 2007 рік загальний коефіцієнт охоплення дошкільною освітою дітей у Марокко становив близько 60 відсотків.

Початкова освіта триває 6 років для дітей віком від 6 до 12 років. Учням необхідно мати первинний сертифікат (Certificat d'études primaires), аби мати право на зарахування до неповних середніх шкіл. Неповні середні школи передбачають трирічне навчання. Цей тип освіти надається в так званому Collège. Після 9 років базової освіти учні вступають до старшої середньої школи, де навчаються за однорічною загальною базовою програмою, яка включає гуманітарні або природничі науки.

Шкільна освіта контролюється Міністерством національної освіти зі значною передачею повноважень на місцеві рівні. Відвідування школи обов'язкове для дітей до 13 років. Близько 56% молодих людей здобувають середню освіту, а 11% – вищу. У 2017 році арабська і французька мови стали обов'язковими в державних школах.

Дотепер у Марокко все ще доволі багато французьких шкіл, в яких французька мова є мовою навчання, а арабська викладається лише як друга мова. Ці школи сертифіковані Агентством французької освіти за кордоном і підпорядковані Міністерству закордонних справ Франції. Як правило, вони знаходяться у великих містах, таких як Касабланка, Рабат, Фес, Марракеш, Мекнес, Ужда. Популярність цих шкіл пояснюється тим, що понад 50 % марокканських студентів, які їдуть на навчання за кордон, навчаються у Франції. Марокканці також становлять найбільшу групу іноземних студентів у Франції.

Вища освіта підпорядкована Міністерству вищої освіти Марокко. До системи вищої освіти належать і приватні, і державні інституції. У країні функціонують 14 великих державних університетів. Також є десятки національних і міжнародних університетів, таких як Британський університет SIST, які працюють разом із державними університетами над покращенням якості вищої освіти. Крім того, є велика кількість приватних університетів. Загальний коефіцієнт охоплення вищою освітою становить 11% населення. Для вступу до державних університетів потрібно мати лише ступінь бакалавра, тоді як для вступу до інших вищих державних навчальних закладів, таких як інженерна школа, потрібно пройти конкурсні спеціальні тести і спеціальну підготовку перед іспитами. Ще одна сфера, крім інженерії й медицини, що активно розвивається, – це управління бізнесом. Для здобуття ступеня бакалавра в галузі бізнесу потрібно навчатися три роки, а для здобуття ступеня магістра – у середньому два роки. Ряд університетів також почав проводити курси з розробки програмного й апаратного забезпечення – щорічно академічний сектор випускає 2000 спеціалістів з інформаційних і комунікаційних технологій. Марокканські навчальні заклади встановили партнерські відносини з інститутами Європи й Канади й пропонують спільні програми на здобуття ступеня в різних галузях від відомих університетів.

І все ж рівень неписьменності в Марокко, як і раніше, досить високий. Він становить близько 40% дорослого населення, три чверті якого – жінки. З кінця 1980-х років уряди країн Магрибу співпрацюють із міжнародними організаціями в боротьбі з неграмотністю. Головними їх донорами стали Європейський Союз, Європейський інвестиційний банк, Французька агенція розвитку, Африканський банк розвитку і Світовий банк. Підвищення якості осві-

ти стало ключовим пріоритетом уряду Марокко.

Таким чином, можна дійти висновку, що освітня система Марокко протягом останніх років усе більше наближається до загальноєвропейської й навіть світової. Що ж до аудиторної й позааудиторної роботи з іноземними студентами можна зазначити, що в марокканців більш високий рівень підготовки порівняно з іншими арабськими студентами: уміння систематизувати матеріал, здатність до самостійного опрацювання нового матеріалу тощо. Марокканці також відкритіші до сприйняття культурних розбіжностей і національної специфіки різних територій, і не лише так званого «арабського світу», а й України. Викладачам, які працюють із громадянами Марокко, для поліпшення навчального процесу варто ознайомитися із загальноєвропейськими вимогами до освіти, а також звернути увагу на системи викладання й оцінювання в арабських країнах.

Список використаної літератури

1. https://ru.qaz.wiki/wiki/Education_in_Morocco
2. <https://ua.aroundtravels.com/article-about-morocco/education-in-morocco-study-in-morocco-system.html>
3. <https://www.schoolife.org.ua/vyshha-osvity-v-marokko/>
4. <https://stihi.ru/2013/08/26/3687>

СУЧАСНА КУЛЬТУРА МАРОККО: ВИТОКИ Й СЬОГОДЕННЯ

Вечерок О.М., Трусова Л.В., Скальська С.А.

Полтавський державний медичний університет

Представлено огляд сучасної марокканської культури й окремих видів мистецтва. Дослідження має на меті поліпшити співпрацю викладача-куратора з іноземними студентами з урахуванням культурної специфіки певної місцевості – у цьому разі так званого Магрибу.

Ключові слова: іноземні студенти, національні культури, культура й мистецтво Марокко.

This article provides an overview of contemporary Moroccan culture and individual arts. The proposed study aims to improve the cooperation of the teacher-curator with foreign students, taking into account the cultural specifics of a particular region - in this case the so-called Maghreb.

Key words: foreign students, national cultures, culture and art of Morocco.

Викладачам, які працюють з іноземними студентами і, окрім викладання дисциплін, виконують обов'язки куратора групи, варто мати уявлення про основні риси національних культур студентів задля поліпшення процесу їх адаптації до українського соціокультурного середовища. Завдання викладача – пояснити студентам об'єктивні причини розбіжностей у звичаях, звернути увагу на загальні риси життя людських спільнот, закликати їх до порозуміння й толерантності. Ефективність навчальної діяльності істотно підвищується, якщо викладач урахує національну й етнокультурну специфіку кожного іноземного студента.

Більшість іноземних громадян, які приїждять на навчання до України, – вихідці з країн Близького Сходу й Північної Африки (так званого Магрибу), переважно з Марокко. У зв'язку з цим мета цього дослідження полягає в тому, щоб простежити вплив різних історичних періодів, зокрема епохи колоніалізму, на формування сучасної марокканської культури й мистецтва.

Як зазначає французький дослідник Ів Лакост, колонізація існувала практично на всіх континентах (за винятком Антарктики): у всій Африці й Америці і в більшій частині Азії. Тому сучасні економічні й культурні характеристики колонізованих країн слід розглядати як наслідок різних форм впливу колоніальної влади [4]. Не є винятком у цьому ряду й Марокко, який пережив період колоніалізму й пов'язані з ним втрату суверенітету, довгострокову політичну, економічну й культурну залежність, а на межі XIX–XX століть увійшов у епоху модернізації й реформ. Природа цих реформ і перетворень полягала в тому, щоб викликати глибокі зміни у всіх структурах – від економічної сфери до соціально-демографічної й політичної. У марокканській культурі останнього століття знайшли відображення основні перетворення, в їхніх локальності й специфічності – з одного боку, але в той же час у їхніх відкритості та взаємозбагаченні західною культурою – з іншого.

У доколоніальний період Марокко, як і багато інших країн цієї території, усвідомлював перевагу тодішньої Європи в науковій, військовій, економічній і культурній сферах. Тому він ініціював контакти дипломатичного характеру з деякими західними країнами з наміром розробити проекти реформ, щоб інтегруватися в глобальну капіталістичну економіку й подолати відсталість. Однак ці початкові реформи зазнали невдачі через тягар історичної й культурної спадщини й безліч внутрішніх криз. Зростання капіталістичних експансіоністських амбіцій стало додатковим фактором загострення цих криз [1].

Важливим вважають вплив історичної й культурної спадщини доколоніального періоду завдяки авангардній ролі, яку відігравав Марокко в давнину як перехрестя цивілізацій Середземномор'я, а також стратегічній ролі, яку він відігравав під час ісламських завоювань, як база для поширення ісламу на північ – в Іспанію й Європу і на південь Африки. Торгівельні зв'язки з різними країнами уможливили більшу відкритість і взаємне збагачення марокканської культури [1].

Колоніальна епоха в історії Марокко, що охоплює майже сто років – з другої половини XIX – до середини XX століття, характеризується домінуючим впливом Франції. Незважаючи на претензії Англії й Німеччини, французький протекторат у Північній Африці існував із 1912 року, коли був офіційно встановлений феським договором, до проголошення незалежності Марокко 2 березня 1956 року. До французького Марокко, однак, не входила більша частина північних і невелика частина південних територій країни, які стали іспанським протекторатом [6].

Таким чином, у постколоніальний період склалася особлива історична ситуація, що вимагала модернізації й реформ у суспільстві, яке вже не було традиційним. З одного боку – століттями усталена модель, заснована на